

Mikkelin kaupungin energiatyöryhmä

Keskustelujen yhteenveto

26.5.2021

1. Energia-ala on murroksessa

Energia-ala niin Suomessa kuin kansainvälisesti on murrosvaiheessa, jota on edistänyt muun muassa EU:n asettamat päästövähennystavoitteet. Kehitys on osaltaan vaikuttanut esimerkiksi uusiutuvan energiatuotannon lisääntymiseen, sähkönmyyntiyhtiöiden yhdistymisiin ja digitalisaation kautta erilaisten palveluratkaisujen kehittymiseen. Samalla energiainfrastruktuurin kehittäminen on noussut entistä ajankohtaisemmaksi aiheeksi:

- Sähköverkoja uusitaan säävarmuuden parantamiseksi ja koko sähköjärjestelmän vahvistamiseksi
- Kaukolämpölaitoksia uusitaan, jotta turpeen ja hiilen polttoa voidaan korvata
- Tuulivoimatuotannon ja uusiutuvilla polttoaineilla tuotetun energian määrä lisääntyy
- Energiatuotannon muuttuminen uusiutuvaksi johtaa sähkön hinnan vaihtelevuuden kasvuun, mikä altistaa esimerkiksi sähkönmyyntiyhtiöt entistä suuremmille riskeille

Energia-alan murros nostaa alan yhtiöiden vaatimustasoa totutusta. Yhtiöiden ja niiden johdon osaaminen on keskeisemmässä roolissa, kun koko energia-ala hakee uusia toimintamalleja. Alalle on tulossa lisää uusia toimijoita ja perinteisten energiayhtiöiden asema on keskellä muutosta.

2. Mikkelin kaupungin omistus Suur-Savon Sähkössä

Mikkelin kaupungilla on merkittäviä omistuksia energia-alalla. Kaupunki on suurin yksittäinen kuntaomistaja Suur-Savon Sähkössä noin 14 %:n omistuksellaan. Suur-Savon Sähkö on yksi Suomen suurimmista energiayhtiöistä liikevaihdolla mitattuna (154,9 miljoonaa euroa vuonna 2020, josta noin 37 % tuli sähkönmyynnistä ja 67 % sähkönsiirrosta, kaukolämmöstä ja muista toiminnoista).

Yhtenä Suur-Savon sähkön erityispiirteenä voidaan mainita sen laaja-alaisuus. Yhtiön liiketoiminta-alueita ovat:

- Sähkönsiirto
- Kaukolämpö
- Energiantuotanto (mm. Mankala-yhtiöt)
- Sähkönmyynti
- Urakointi

Oleellista on tiedostaa, että liiketoiminta-alueet ovat hyvin erilaisia riskisyydeltään, tuotto-odotuksiltaan ja resurssoinniltaan. Esimerkiksi sähkönsiirto on laissa säänneltyä matalan riskin ja luonnolliseen monopoliin perustuvaa liiketoimintaa ja vastaavasti sähkönmyynti on markkinaehtoista korkean riskin, kilpailtua liiketoimintaa.

Sähkönsiirron kannattavuus (käyttökate-%) on korkea suhteessa muihin liiketoimintoihin, esimerkkinä seuraavien yhtiöiden keskiarvot välillä 2017-2019:

- Savon Voiman Verkko: 63,1 %
- Elenia: 59,6 %
- Vaasan Sähköverkko: 48,7 %
- Järvi-Suomen Energia: 16,4 % (verkon vuokraaminen vaikuttaa laskevasti)

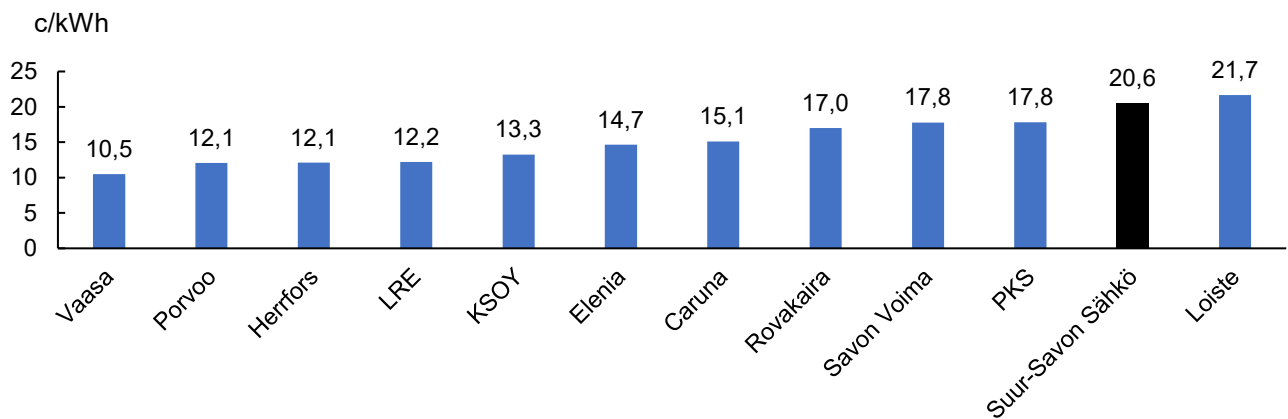
- Ryhmän keskiarvo 46,9 %

Sähkönmyynti on erittäin kilpailtua ja volyymeihin perustuvaa liiketoimintaa, jonka riskit ovat suuret. Sähkönmyynnin käyttökate-aset ovat huomattavasti matalampia sähkönsiirtoon verrattuna ja esimerkiksi Väreän käyttökate-% oli 0,9 % vuonna 2019 ja Lumme Energian 4,4 %.

Voidaan perustellusti kysyä, onko omistajien kannalta tarkoituksenmukaista osallistua luonteeltaan, riskitasoltaan ja kannattavuudeltaan täysin erilaisiin liiketoimintoihin?

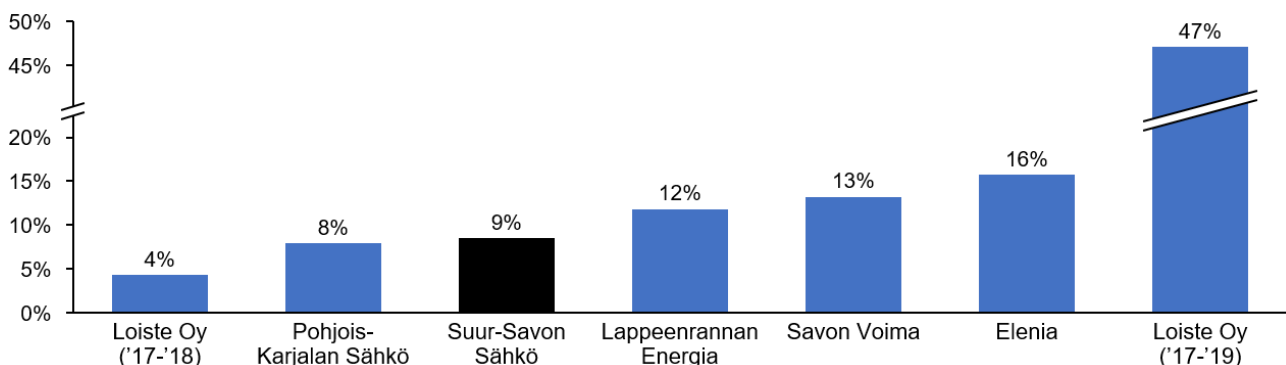
3. Suur-Savon Sähkön tuloutus omistajille on verrattain alhaista

Suur-Savon Sähkö hallinnoi suurta haja-ajatusalueen sähköverkkoa, jossa välimatkat ovat suuret ja verkon pituus asiakasta kohden toimialan korkeimpia. Saman tyyppisillä alueilla toimivat esimerkiksi Savon Voima, Pohjois-Karjalan Sähkö ja Loiste. Suur-Savon Sähkön siirtohinnot ovat Suomen korkeimpia ja säävarmuuteen tarvittavia investointeja rahoitetaan pääasiallisesti korottamalla sähkönsiirtohinnoja.

Kuva 1. Valikoitujen yhtiöiden sähkönsiirtohinnot 5/2021 (luokka K1) (Lähde: Energiavirasto)

Kun siirtohinnojen rinnalla tarkastellaan yhtiöiden tuloutusta omistajilleen, nähdään, että korkeat siirtohinnot eivät välttämättä kulje käsi kädessä korkean omistajatuloutuksen kanssa.

Kuva 2. Esimerkkejä omistajatuloutuksesta¹ (vuosien 2017-2019 keskiarvot) (Lähde: Yhtiöiden tilinpäätökset)

¹ Omistajatuotot/omistajien sitoma pääoma = (omistajatuotot: tilikauden tulos + omistajille maksetut korot, omistajien sitoma pääoma = oma pääoma + omistajien antamat lainat)

Voidaan perustellusti kysyä, toteuttaako Suur-Savon Sähkö omistajiensa tavoitteita toimimalla laaja-alaisesti ja osallistumalla erityyppisiin liiketoimintoihin, kun sen omistajatuloutus on matala korkeasta sähkönsiirtohinnoista huolimatta? Suur-Savon Sähkön nykyinen yhtiöjärjestys estää omistajien näkemysten kuulemisen ja yhtiön on vaikea arvioida toteuttavan omistajien kannalta toivottua strategiaa.

4. Kuntaholdingmalli tai ulkopuolinen sijoittaja

Mikkelin kaupungin energiatyöryhmän keskusteluista on jalostunut kaksi vaihtoehtoa: kuntaholdingmalli ja ulkopuolisen sijoittajan mukaan tulemisen vaihtoehto. Kuntaholdingmallia on työstänyt eteenpäin muun muassa Energiasäätiö teettämänsä selvityksen perusteella. Kuntaholdingmallin haasteena on, että omistuksia järjestettäessä Suur-Savon Sähkön toiminnassa tai hallinnossa ei tapahtuisi muutoksia, mikä vie pohjan koko vaihtoehdon perusteltavuudelta. Ulkopuolisen sijoittajan vaihtoehdon osalta on selvää, että nykyiset arvostustasot ja mahdollisuus tuoda yhtiön hallintoon ulkopuolista ammattimaista osaamista nostaisi yhtiön arvostusta ja terävöittäisi sen toimintaa.

Huomioita kuntaholdingmallista

- Kuntaholdingmallin tarkoituksena on koota nykyisiä omistajia uuteen perustettavaan holdingyhtiöön
- Holdingyhtiön perustaminen ei poista nykyisiä haasteita, koska Suur-Savon Sähkön omistajaohjaus säilyy ennallaan
- Kuntaholdingmallin ainoa hyöty on mahdollisuus pienimuotoiseen pääoman palautukseen

Huomioita ulkopuolisen sijoittajan mukaan tulemisesta

- Ulkopuolisen sijoittajan mukaan tuleminen edellyttäisi nykyisen yhtiöjärjestyksen muuttamista ja omistajien yhteistä näkemystä yhtiön suunnasta
- Ammattimainen ulkopuolinen sijoittaja toisi sitoutunutta kokemusta yhtiön hallitukseen ja erityisesti terävöittäisi yhtiön tarkoitusta sen omistajien suuntaan
- Ulkopuolisen sijoittajan avulla riskejä voitaisiin tasapainottaa ja tuoda lisää varmuutta yhtiön arvon suotuisaan kehitykseen